



## מדליה אחת, קומדיית טעויות

**בשנת 1992 הונפקה מדליה מלכנית לציון 500 שנה לגילוי אמריקה. למרות יופיה של המדליה והמחשבה הרבה שהושקעה בהפקתה, הצלחה פנחס בר-זאב למצוא בה טעויות רבות, רבות מדי.**

פנחס בר-זאב



תחום אספנות פחות ופותח בקרבת הקהילה הנוומיסמטית, הינו איסוף מדליות בכלל ומדליות ישראליות, מלכתיות ופרטיות, בפרט סבנה אפשראית הא העוסקת שאספונים רבים אינם מתייחסים למדליה בלבד פריט נומיסמטי של ממש. הרהmania "נומיסמטיקה" (numismatics) מרכיבת משתי מילים יווניות: "נומיס" – אמצעי חליפין או תשלום, ו"מטיקה" – מדעת. במילים פשוטות, נומיסמטיקה פירושה לימוד על ואספנות של אמצעי תשלום מתוך הרחוב של ההגדלה. אכן, רובם אספונים מטבעות /או שטרות, חלוקנו אספוניים, כרטיסי נסעה ואמצעי תשלום שונים ומשונים אחרים. אבל מדליות אינן אמצעי תשלום. לכן, הטענה כי אספנות מדליות אינה שייכת לתחום הנומיסמטיקה, לאו דווקא מופרכת ותישאר נשא לויוכו.

סוגיה שגם מעוררת ויכוח בין אספינים בכלל, ואספני טעויות בפרט, היא ההגדירה הנכונה של המושג "טעויות". מאחר ודואקן בין חברי העומתשה שלנו וקוראי עליון זה נמנים לא מעט אספני טעויות, חשוב להגדיר נכון מושג זה. בעגה של אספן הטעויות המצוי, "טעות" היא מطبع או שטר עם פגם או חסר שנוצר לאורך תהליכי הייצור של המטבע או השטר. אספני מטבעות עם טעויות יחשפו מן הסתם מטבעות מסווגים, הטעויות כפולות או חלקיות, ועוד. משא נפשו של אספן שטרות עם טעויות הוא שטר עם הדפסה חלקית או חסורה, א-התאמת של הדפסה סיידורים עקב תקלה במכונת הדפוס, חיתוך, שגוי וכו'.



תחום איסוף פחות שיכה הנה אספנות של טעויות שנוצרו בתהליך העיצוב של מטבעות או שטרות, ולצורך נני'נו גם מדליות. סבנה אפשראית היא שהסבירות של גילוי טעויות במטבע, שטר או מדליה, ממוכה ביותר, כפועל יוצאת של בקרה איקות קפדיות על ידי גופמים שונים, כגון המעצב, הבנק המרכזי או כל גופ אחר המזמן את הפרסיט, המטבעה או בית הדפוס, ובישראל גם הגוף המשווק – חברת המדליות. למרות נדירותן של טעויות בעיצוב, מכירים כולנו "פאלולות" גולדות, כמו מטבע "יעקב ורחל" עם טעות חמורה בכיתוב העברי, השטר "רַבָּ" המפורסם, מדליה מלכתית "NANA" ברוסיה (ممתי שותים ברוסיה תה עם גענע במקום וודקה?), ואסימון ברכבה עם ברכת "GREATINGS" באנגלית. גודלמן החיים!

לטעויות אלו יש תמיד מכנה מסוות: גודלה כל שהיא יכול להיות, מדובר תנמיד בטבעות בודדות, שלא נתגלתה לאור מסלול בקורת האיקות. במיללים אחרות, אין כל אפשרות ל"קומדיית טעויות" על אותו פריט – מטבע, שטר, אסימון או מדליה. האומנם?

כותב שורות אלו, בין השאר אספן של טעויות בעיצוב, חיפש ו...מצא! מדליה מלכתית ישראלית בעלת שתיים, שלוש,

עמוד ראשי

ARTWORK CATALOG

אמנות

מטבעות העת החדשה ומדליות

שטרות ואמצעי תשלום

בולטים

עתיקות ומטבעות עתיקים

טלכרטים וכרטיסי חילוג

רכבי אספנות

עתים ומושרי כתיבה

יננות וכיהילים

מושאים שונים

מכירות פומביות קרובות

חפש

חיפוש מתקדם

רשימת עמותות ומוסדות

עמותת הנומיסמטיקה בישראל

אגודת אספני טלכרט בישראל

מועדון העט הישראלי

עמותת א.ב.ק.ה – נשק קר

**קורס איביי צפון בנימינה**

החלה הרשמה לכלס מבוא בנימינה ב 20.7 מרצה בהקמפוס – מרכץ

להשלה יישומית eBay052.googlepages.com

מודעות Google

מאמרים נוספים

- אספנות אחרת – מטבעות מוארים
- הקדוש, הדרקון וסובירין הזהב
- התאלר של מריה תרזה
- מתמון הזהב של הטמפלרים

ארבע, חמיש, לא: שטעויות! ממש קומדיה של טעויות... המדליה ה"אומללה" שזכה לתואר המפוקף של המדליה ה"מושלת ביותר" היא מדליה מלכתית 500 שנה לגילוי אמריקה" תשנ"ב, 1992, שהונפקה על ידי חברת המדליות לציוויל 500 שנה למסע המפורסם של קרייסטופר קולומבוס באード/טומבק, כסף זהב, וועצבה על ידי האמן אברהם פט. הגרסה מארד שקווטו 70 מ"מ ומשקלנו 140 גרם הוטבעה במפעל קרצ'מר ב-1,900 יחידות (מהן נותרו 1,866 בידי אספניים), ומדהימה ביפויה.

פניהם המדליה מראה את אחת משלוש ספינותיו של קולומבוס (כל הנראה ספינת הדגל "סנטה מריה", עליה פקח בעצמו) על רקע מפת יבשות אמריקה והדרומית, מלאה בפסוק תנ"כ. על גב המדליה מופיעים סמלים רבים מהזהים עם ארצות הברית, כגון פסל החירות, גורד השחקים אמפייר-סיטי ומגדלי התאומים, גשר (דומה יותר לגשר וושינגטון בניו-יורק מאשר לגשר ברוקלין המפורסם), מטוס, האטום, טיל המשוגר לעבר הירח, נורת ליבון של אדייסון ו...בקבוק קוקה-קולה.

אבל, כדי להבחן באוותה "קומדיה של טעויות" נחזור לצד הפנים של המדליה. הבה נחשפ וננתה את כל הטעויות אחת לאחרות:

#### טעות מספר אחת: היה צלב?



בנוספ' לניסיונו לאתר מסלול מהיר להודו המזרחית, היה קולומבוס חדור בחדוות הפצת הנצרות בקרב העמים שיגשו בדרכו. בימים אלה היה נפוץ לעטר את מפרשי הספינות עם צלב גדול, סמל הנצרות. מאחר והעתקת סמלים מדרתאות פסולה ביהדות,طبع שגם מעצב המדליה יותר על ציר הצלב על המפרשיים ושארוותם ריקים מכל סמן. לא נותרו צירויים בני זמנו של קולומבוס; לא של דיווקנו ולא של ספינותיו. אולם, על חלק מהছזירים המאווררים יותר של ספינותו "סנטה מריה", "ג'נייה" ו"פינטה" לא מופיעים צלבים על מפרשי הספינות. יתר-על-כן, מאיוניותו של קולומבוס בנוי במספר לא מועט של רפליקות נאמנות למקורו. על מפרשי חלק מהרפליקות צויר צלבם, ועל אחרים לא. בוני הרפליקות שלא הוסיפו עיטורים בצורת צלב נמנעו מכך, כי אין כל וודאות שאקן ספינותו של קולומבוס עוטרו בצלבי הנצרות.

לא כך חשבו מתכני המדליה הממלכתית הישראלית. במקום לוותר על עיטור המפרשיים, "המציא" המעצב הישראלי "סמי" החלופי בעל חמישה קודקודים (במקום ארבעה). כתוצאה נראים על פני המדליה שני סמלים משוניים ושגויים.

#### טעות מספר שתיים: כיצד ממספרים פסוקים מן התנ"ך?



מדליות מלכתיות ישראליות נהשבות ליצירות אמנות לכל דבר ונאספות על ידי מסFOR לא קטן של אספניים בארץ ובעולם. נקודת משיכה נוספת היא ההקשר התנ"כי, המתבטא בציוטים מן התנ"ך על גבי רוב המדליות הממלכתיות של מדיניות ישראל. גם עברו מדליה "500 שנה לגילוי אמריקה" מצאו מתכנית ציטוט הולם. רלקוח מספר תרילים, פרק ח', פסוק ט': עבר ארחות ימים (בכתב מלא: עבר או רוחות ימים). אולם, מתכני המדליה השתמשו במספר לוועז ליד הפסוק, וצינו על המדליה ח', 9 – בזומה למספור בספר התנ"ך והברית החדשה בעברית שמופצים על ידי גורמים נוצריים... סיבה אפשרית לטעות זו, אשר אולי הייתה מכוונת, היא שימוש ציטוט תנ"כ' לייד אדרוע היסטורי בעולם הנוצרי. אפשרות נוספת היא שהמעצב אכן השתמש בספר תנ"ך נוצרי (רחמנא ליצל) להעתקת הפסוק, ממש צוין המספר הלוועז של הפסוק על המדליה.

#### טעות מספר שלישי: ...ומה מסFOR הפסוק בתרגום האנגלי?

במקומות רבים בתרגום התנ"ך לאנגלית קיימת סטייה בין המספר באנגלית למקורה המקורי. כאמור, הקטוע לקו מהתלים ח', ט' וציוון על המדליה כ- ח', 9, ליד גרסת המקור העברי, ו- 8.9 ליד התרגום לאנגלית. אולם, עיין בספר תנ"ך גרסת המלך ג'יימס (King James Version) באנגלית מלמדת כי אכן גם יש סטייה בין המספר העברי לבין המספר בתרגום לאנגלית. בכל ספרי התנ"ך באנגלית מופיע פסוק זה כ- 8.8 Psalms 8.8, ולא 8.9! מה יכול להיות סיבת הטעות? אולי "סתם" העתקת מסFOR הפסוק מערבית, ללא בדיקת המספר הנכון ליד התרגום הלועזי. או האם רצוי מתכני המדליה להימנע מהאפשרות שיעלה חשש כי התרגום לאנגלית על

All sheep and oxen,  
Yea, and the beasts of the field;  
The fowl of the air, and the fish of the sea, &  
And whatsoever passeth through the paths  
of the seas.  
O LORD our Lord,  
How excellent is thy name in all the earth!

הmdlיה והעתק מקור נוצרי? הסבר זה נשמע תמה, כי מי אם לא נוצרים תרגמו את התנ"ך לאנגלית ושפות אירופיות נוספת? מסקנה: אם כבר הוסיף מעצב mdlיה בתרגום אנגלי (כנהוג על כל mdlיה ישראליות), מקור התרגום אכן ההכרח יהיה נוצרי. אם כבר, אז כבר: למען הדיק ההיסטוריוגרפי היה על מתכני mdlיה להעתיק לנכונה גם את המספר האנגלי.

#### טעות מספר 4: אם כבר התייחסנו לתרגום, האם הוא בכלל נכון?

כאמור, על mdlיה מופיע הכתוב הבא מס' תהילים ח' 9: (moboa כאן בכתיב מלא): עובר אורחות ימים, אשר מתורגם בספר תהילים תנ"ך בשפה האנגלית "passeth through the paths of the seas". בתרגום על פni mdlיה נשמטה המילה האנגלית passeth (עובר). כאן אין לכותב שורות אלו הסבר הגיוני לטעות זו, מלבד האפשרות כי לא היה מספיק מקום לחריטת כל הכתוב באנגלית, והמצב השםיט את המילה passeth.



#### טעות מספר 5: מה גילה קולומבו בسنة 1492?

את יבשת אמריקה או אפילו את ארצות הברית, כפי שנரמז בגב mdlיה. טוען במסעו הראשון שהחל ב-3 אוגוסט 1492, גילה קולומבו ראשונה את האי סאן סלבדור בא"י בהאמס (12 אוקטובר), בהמשך נחת בקובה (28 אוקטובר), ב-5 בדצמבר 1492 גילה את הא"י היספניולה (כיום מחולק בין האיס'י והרפובליקה הדומיניקנית), שם השאיר חלק מצוותו וחזר לספרד, אליה הגיע ב-15 מרץ 1493. במסעו הראשון ב-1492 קולומבו כלל לא התקרב ליבשת אמריקה. גם במסעו השני ב-1493-94 גילה קולומבו רק איים, בדרך כלל באזורי האנטילים. מסע זה חזר לספרד בספטמבר 1494. רק במסעו השלישי באוגוסט 1498, שש שנים לאחר הראשוון, נחת קולומבו לראשונה ביבשת אמריקה, בונצואלה. במסעו הרביעי והאחרון נחת בהונדורס באמצעות המרכזית, באוגוסט 1502.



#### טעות מספר 6: אז מה חסר במפה שעל פni mdlיה?

לאור העובדה כי בسنة 1492 גילה קולומבו את א"י בהאמס, היספניולה וקובה בלבד, בולטים איהם אלה בהיעדרם מן המפה של החצי המערבי של כדור הארץ. היסטוריות אין כל קשר בין שנת 1492 וביבשת האמריקנית. הצפונית והדרומית, כפי שהיא מופיעת על פni mdlיה.

האם ק"מים מטבחות, שטרות, אסימונים או פריטים נומייסטיים ישראליים אחרים, שיסכמו את מעמדה של mdlיה "500 שנה לגלוי אמריקה" כפריט בעל מטרות הטעויות הגדול ביותר? שאלת זו מונעת אליכם, חברי האספנים. מצאתם? דוחו על המצאה בעлон זה, להנתת כולם.

פורסם לראשונה בעлон [עמותת הנומייסטיקה בישראל](#).

#### המשך תגובה

#### תגובה

נושא התגובה	שם
2. <a href="#">ידועה כשותג גליי אמריקה</a>	ओמי 5
1. <a href="#">ניתן ביותר, חלק בכלל לא טעות</a>	ASF אברהם